

Ковальчук Т. Критерії, показники та рівні розвитку творчого потенціалу майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки. Соціономічні студії : збірник наукових праць за матеріалами I науково-практичної конференції «Соціономічні студії» здобувачів наукового ступеня доктора філософії (PhD). 2025. Полтава–Лубни. С. 78 – 83

Ковальчук Тетяна Юріївна,
здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
спеціальності 015 «Професійна освіта» (за спеціалізаціями),
кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти,
андрагогіки та управління,
Житомирський державний університет
імені Івана Франка
м. Житомир

КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ ТА РІВНІ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ СЕСТЕР У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Формування розвитку творчого потенціалу майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки передбачає вивчення його структури та визначення основних структурних компонентів.

При визначенні показників, ми виходили з того, що останні є складовими критерію, уточнюють і деталізують, окреслюють його межі.

Трактування власного бачення наведених понять дозволило перейти до безпосередньої роботи з пошуку критеріїв і показників розвитку творчого потенціалу майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки. Звернення до наукових джерел довело, що в педагогічній науці немає єдиних показників для оцінювання якості навчальної діяльності, зокрема розвитку творчого потенціалу майбутніх медичних сестер.

Ми пропонуємо розглядати критерії як найвищі ступені, ідеальні рівні розвитку творчого потенціалу майбутніх сестер у процесі фахової підготовки, а показники – як окремі її прояви, елементи.

Тому, основними критеріями розвитку творчого потенціалу майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки нами визначено такі: мотиваційний, когнітивний, креативний, операційний і рефлексивний.

Мотиваційний критерій відображає мотивацію, потреби, які спонукають фахівця до творчої та інноваційної професійної діяльності, виокремлення соціально-значимих цілей професійної діяльності, наявність тісного зв'язку між реальною професійною діяльністю та мотивами, що її спонукають.

Прикладом усвідомлених потреб майбутніх медичних сестер може бути прагнення засвоїти теоретичні знання та практичні навички освітніх компонент, які викладаються в закладі освіти, стати ерудованим і компетентним фахівцем. Мотиви, виражені інтересами, можуть відрізнятися стійкістю, тривалістю та

широотою впливу на освітню та професійну діяльність. Інтереси майбутніх медичних працівників можуть проявлятися у поглибленому вивченні певних обов'язкових освітніх компонент, зацікавленості до деяких вибіркових освітніх компонент, виборі теми науково-дослідної роботи, участі в наукових конференціях різного рівня, олімпіадах та конкурсах фахової майстерності, участі в роботі проблемних студентських груп та студентських наукових гуртків та реалізовуватись поодинокі або разом.

Погоджуємось із думкою автора С. Вітвицькою, що *мотив* – це спонукання до діяльності, яке пов'язане з задоволенням потреб особистості, сукупність зовнішніх і внутрішніх умов, які спонукають до активності та визначають спрямованість дій особистості [1, с. 125].

Мотиваційний критерій є необхідним в оцінюванні творчого потенціалу особистості, оскільки знання причин обрання особистістю професії, специфіка якої полягає в роботі з хворими, родичами пацієнтів та медичним персоналом, дає уявлення про майбутню успішність та ефективність їхньої фахової діяльності та її творчий рівень.

Когнітивний критерій відповідає когнітивному компоненту і характеризує пізнавальну основу творчого потенціалу майбутніх медичних сестер. Він передбачає оцінювання здобутих знань про закономірності фахової діяльності, усвідомлення мети та завдань творчої фахової діяльності, їхнього засвоєння на високому рівні.

Із когнітивним критерієм нерозривно пов'язаний креативний, який характеризує психологічну основу творчого потенціалу майбутніх медичних сестер. Ми розглядаємо креативність як деяку особливу психолого-педагогічну якість особистості, що обумовлює здатність проявляти соціально значиму творчу активність. Це певний психологічний ресурс індивіда, пов'язаний з особливостями мислення майбутніх медичних сестер, їх гнучкістю та оригінальністю, відкритістю до нового, здатністю до пошуку та застосування альтернативних прийомів і методів для вирішення професійних задач, психологічна готовність до творчої діяльності.

Операційний критерій, що відповідає операційному компоненту у структурі творчого потенціалу, полягає в характеристиці якості опанування майбутніми медичними сестрами прийомів, методів, форм та технологій творчої професійної діяльності у процесі здійснення фахової діяльності. Крім того, він характеризує вміння майбутніх медичних сестер здійснювати особистісно-творче збагачення власних професійних цінностей, опанування нових технологій діяльності, готовністю до систематизації, узагальнення власного досвіду та досвіду колег.

Операційний критерій нероздільно пов'язаний з рефлексивним компонентом структури творчого потенціалу фахівця. Рефлексія (від лат. «reflexio» – повернення назад) – процес пізнання суб'єктом внутрішніх психічних актів і станів. Цей процес не обмежується лише пізнанням та аналізом власної особистості та діяльності. Він дає змогу зрозуміти уявлення інших суб'єктів освітнього процесу про фахівця та їхнє ставлення до його діяльності та її результатів [2, с. 507 – 510].

Використання критеріального апарату є ефективним лише за умови конкретизації його змісту за допомогою відповідних показників. Показниками вважають такі характеристики, які дозволяють судити про зміни, що відбуваються, та існуючий рівень розвитку певного процесу чи явища (якості, властивості). Критерій по відношенню до показника є більш загальним поняттям. У той же час показники можуть характеризувати різнорівневі процеси і явища, отже, за ступенем відображення інваріантного змісту вони також відрізняються один від одного. У психологічних дослідженнях зустрічаються поняття інтегральних, конкретних і детальних показників, хоча суворої систематизації показників за даними ознаками не було [3, с. 175 – 178].

Аналіз результатів вивчення сутності та складових творчого потенціалу майбутніх медичних сестер, визначення критеріїв і показників цієї інтегративної якості особистості фахівця зумовили і визначення рівнів розвитку феномена: творчий (високий), конструктивний (достатній), репродуктивний (початковий).

Медичним сестрам з творчим (високим) рівнем творчого потенціалу притаманні такі якості, як: особистісне наполегливе бажання здійснювати професійну діяльність в умовах медичного закладу як керівник та організатор операційного процесу; звідси – сформованість позитивних мотивів вступу до закладу фахової передвищої освіти, глибокий і сильний інтерес і потреба до процесів творчої професійної діяльності у медичній сфері, усвідомлення суспільної важливості професії медичної сестри, цілеспрямованість у процесі опанування основ професійної майстерності, сформовані вміння та навички застосування теоретичних знань на практиці, стійке прагнення до самореалізації, саморозвитку та самовдосконалення як фахівця, швидке орієнтування у складних проблемних ситуаціях, пошук нових шляхів виходу, вміння брати відповідальність за розв'язання проблем на себе.

Для *конструктивного (достатнього) рівня* характерні такі ознаки, як: непостійність у рішенні присвятити своє життя обраній професії, зокрема, у медичній сфері, відсутність стійкого інтересу до процесів творчої професійної діяльності, недостатнє усвідомлення значимості майбутньої професії для розвитку і становлення особистості не повністю сформовані вміння здійснювати творчу професійну діяльність, володіння методами, формами, засобами, технологіями творчої діяльності в реальних умовах на репродуктивному рівні, ситуативність у прагненні до самореалізації та саморозвитку, епізодичність у плануванні та організації професійної діяльності.

Репродуктивний (початковий) рівень розвитку творчого потенціалу майбутніх медичних сестер характеризується такими ознаками, як відсутність єдності між уявленням про майбутню професію, емоційним ставленням до неї та реальною діяльністю. Недостатньо виражені мотиви вступу до закладу освіти (випадковість або інші зовнішні мотиви). Невиразність інтересу до процесів творчої професійної діяльності. Неготовність реалізувати отримані знання, ступінь засвоєння яких характеризується фрагментарністю та несистемністю. Нечітке прагнення до самореалізації та самовдосконалення для досягнення творчого рівня діяльності.

Проте, на наше переконання, наявність низького рівня розвитку творчого потенціалу не означає неможливість його підвищення та розвитку. Адже такі ознаки можуть свідчити про його прихованість і можливість зростання за наявності сприятливих умов.

Отже, визначення компонентів, критеріїв, показників та рівнів розвитку творчого потенціалу дає нам змогу провести дослідно-експериментальну роботу щодо виявлення сучасного стану розвитку цієї якості у майбутніх медичних сестер.

Список використаних джерел

1. Вітвицька С. С. 2019. Моделювання як метод системного дослідження та проєктування освітнього простору у вищому навчальному закладі. В: С. С. Вітвицька, ред. *Моделювання професійної підготовки фахівців в умовах євроінтеграційних процесів*. Житомир: Вид. О. Л. Євенок, 304 с.

2. Пікон К. С. Американський досвід організації ступеневої медсестринської освіти. Молодий вчений. 2016. №12.1 (40). С. 507–510.

3. Северіна Т. М. Формування готовності майбутніх педагогів до особистісного та професійного самовдосконалення // Педагогічний дискурс, 2008. Вип. 3. С. 175-178. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/peddysk_2008_3_4 (дата звернення: 16.10.2025).